Є. Глущук,
наук. співроб. інформаційно-аналітичного відділу
Фонду Президентів України

ГУМАНІТАРНА МІСІЯ В ОЛЕШКАХ: ГОЛОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ТА ПРИХОВАНІ РИЗИКИ

Опубліковано: Глущук Є. Гуманітарна місія в Олешках: головні результати та приховані ризики. *Діяльність Президента України в умовах російсько–української війни*. Інформаційно-аналітичний бюлетень. 2026. Випуск 22 (197). С. 52-58.

Гуманітарна ситуація на тимчасово окупованих територіях України залишається одним із найскладніших викликів російсько-української війни. Особливо гострою вона стала в місті Олешки Херсонської області, де російська окупація, бойові дії, руйнування інфраструктури та обмеження пересування призвели до критичного погіршення умов життя та голоду населення.

Російські війська окупували місто Олешки в лютому 2022 року. Після підриву Каховської ГЕС у червні 2023 року, коли значна частина території міста зазнала затоплення, ситуація значно погіршилася. Руйнування житлових будинків, інфраструктури, відсутність світла, газу та порушення систем життєзабезпечення створили додаткові загрози для місцевих жителів.

Навесні 2026 року Олешки опинилися фактично в гуманітарній ізоляції. Регулярне постачання продуктів, медикаментів і питної води було суттєво обмежене. Останній завіз продуктів був 26 травня. Після цього – нічого протягом майже 4 місяців (UA.News). Мешканці масово повідомляли про нестачу продовольства та неможливість безпечного виїзду з міста. Всі дороги й під'їзди до Олешок заміновані. Місто розташоване лише за кілька кілометрів від підконтрольної Україні території. Це відстань, на яку вільно долітають дрони обох сторін, тож у небі над Олешками щодня триває полювання одних безпілотників на інші й на все, що рухається землею. Комерційні перевізники, які намагалися прорватися на авто з продуктами в місто ще влітку, потрапляли під сильний обстріл і змушені були розвертатися. Евакуація людей була неможлива. Олешки опинились в повній блокаді (Українська правда).

Уповноважений Верховної Ради з прав людини Дмитро Лубінець зазначив, що Україна раніше досягла домовленостей із російською стороною щодо можливої евакуації мирних жителів з окупованих Олешків. Також було погоджено список людей, яких планували вивезти, а Міжнародний комітет Червоного Хреста висловив готовність долучитися до гуманітарної місії відповідно до свого мандата. Для проведення евакуації українська сторона також домовилася із Силами безпеки й оборони щодо забезпечення режиму тиші на час гуманітарної операції. Утім після переговорів російська сторона тривалий час не підтверджувала готовність провести евакуацію (Еспресо).

Омбудсмен Лубінець прямо назвав ситуацію «геноцидом» і порушенням четвертої Женевської конвенції, а російську сторону – такою, що свідомо не дає провести евакуацію (UA.News).

Примітно, що Україна підтримувала людей в Олешках, доставляючи продовольство дронами. З березня 2026 року продукти туди доправляли дронами з правого берега Дніпра. У ніч на 4 жовтня Сили оборони провели велику операцію такого типу: доставили близько 400 посилок загальною вагою майже чотири тонни – продукти, ліки, дитячі набори (UA.News).

Наприкінці жовтня 2026 року про катастрофічне становище в Олешках заговорив увесь світ. Критична ситуація в місті досягла такого масштабу, що стала предметом невідкладних міжнародних дискусій. Завдяки тиску світової спільноти та посередництву США вдалося організувати унікальну гуманітарну місію за участю української та російської сторін.

Операція передбачала доставлення гуманітарної допомоги, забезпечення тимчасового припинення вогню та евакуацію громадян, які бажали залишити окуповану територію. Напередодні сторони повідомили про завершення розмінування доріг навколо Олешків, що було необхідним кроком для доставки допомоги та евакуації населення (Deutsche Welle).

Режим тиші в окупованих РФ Олешках на Херсонщині тривав з 27 жовтня до пізнього вечора 1 листопада. Його погодили Київ і Москва за посередництва першої леді США Меланії Трамп, а безпосередньо гуманітарну

місію координували уповноважений Верховної Ради з прав людини Дмитро Лубінець та російська уповноважена з прав людини Яна Лантратова. За даними Меланії Трамп, з міста вдалося евакуювати майже 800 людей. Ті, хто обрав Україну, їхали через російську Анапу і білоруський Гомель і 31 жовтня перетнули кордон на Чернігівщині (Deutsche Welle).

За словами Лубінця, під час місії допомоги потребували три категорії жителів Олешок. Перша – люди, які свідомо вирішили залишитися в місті. Для них привезли гуманітарний вантаж. Друга – ті, хто хотів виїхати на підконтрольну Україні територію. Третя – жителі, які погодилися залишити Олешки, але захотіли переїхати на територію, контрольовану росією: в інші окуповані райони України або безпосередньо до рф. Крім цього дорогою з Олешок до евакуації також долучалися мешканці навколишніх сіл, які самостійно просили про допомогу (РБК Україна). За повідомленням Дмитра Лубінця, кожен мешканець мав самостійно визначити бажаний напрямок евакуації. Водночас показовим є те, що з окупованих Олешків до України виїхали 17 автобусів з людьми, до Росії – лише чотири (Цензор.НЕТ).

Президент України Володимир Зеленський підтвердив безпечне повернення громадян та висловив глибоку вдячність американській стороні, Силам оборони, які гарантували безпеку, та команді Дмитра Лубінця за реалізацію цієї надскладної місії. Глава держави підкреслив, що це перший випадок від початку повномасштабного вторгнення, коли Росія пішла на реальний локальний «режим тиші», продемонструвавши, що коли є консолідована увага світу – є і порятунок людей.

Крім цього Володимир Зеленський нагородив першу леді США Меланію Трамп орденом княгині Ольги I ступеня після її сприяння проведенню евакуації людей з окупованих Олешок Херсонської області. Відповідний указ оприлюднено на сайті Офісу президента (NV.ua).

Сама Меланія Трамп назвала результати місії успішними та висловила сподівання, що успіх в Олешках стане важливою відправною точкою на шляху до міцного миру. «Відроджений дух. Режим припинення вогню в Олешках та

прилеглих районах Херсонської області дав жителям можливість вільно пересуватися, отримувати доступ до продуктів харчування, чистої води та медикаментів, а також знову знайти відчуття власної гідності, не зазнаючи постійної загрози обстрілів. Нехай Олешки стануть відправною точкою на шляху до тривалого миру», – написала перша леді США (Цензор.НЕТ).

Папа Римський Лев XIV також привітав успішне завершення гуманітарної місії та висловив надію, що співпраця сторін, яка зробила можливим її проведення, сприятиме подальшим мирним ініціативам (Факти).

На думку політичного експерта Олексія Буряченко, ситуація в Олешках на перший погляд може здаватися локальною, але досягнуті домовленості мають значно ширше значення та може стати початком ширшого діалогу за посередництва США. «Кейс, який може стати за основу і початком більш широкого діалогу з росією за посередництва США. „Пробний шар“, який неможливо недооцінити, адже це життя та здоров’я конкретних людей, людей яких потрібно спасати уже тут і зараз, а не „колись“…», – зазначив Буряченко (ТСН).

Таку саму думку розділяє і експерт аналітичного центру «Об’єднана Україна» Ігор Попов, заявивши, що досвід локального припинення вогню у тимчасово окупованих Олешках Херсонської області може стати базою для масштабування гуманітарних коридорів і підготовки всеосяжного перемир’я. Україна показала, що готова до секторальних пауз у бойових діях і має намір запропонувати розширення цієї практики на майбутніх можливих переговорах в Абу-Дабі, однак ключовою умовою залишається наявність політичної волі з боку РФ (UATV).

Директор Центру досліджень проблем громадянського суспільства Віталій Кулик вважає, що місія з евакуації українських громадян з окупованих Олешок стала безпрецедентним випадком у практиці сучасних воєнних конфліктів і може стати основою для подальших гуманітарних переговорів між сторонами. «Подібних місій фактично не існувало. Це прецедент. Немає зразка, на який можна було б орієнтуватися в оцінці такої місії. Вона є

екстраординарною, оскільки під час війни омбудсмен переїжджає на територію противника та рятує громадян», – сказав Кулик. За його словами, на відміну від більшості гуманітарних операцій під час збройних конфліктів, до реалізації місії не були залучені міжнародні організації, такі як Міжнародний комітет Червоного Хреста, ООН чи ОБСЄ.

Експерт вважає, що проведення місії продемонструвало орієнтованість української політики на захист життя та прав громадян навіть в умовах війни (Інтерфакс).

Натомість авторитетний OSINT-аналітик Клеман Молен виділив кілька ключові особливості гуманітарної місії в Олешках. По-перше, на його думку, з початку війни вперше перемир'я повністю дотримались обидві сторони – включно з Росією, яка зазвичай порушує подібні домовленості, якщо вони не виходять від неї. По-друге, більшість евакуйованих обрала Україну, менша частина – Росію. При цьому ті, хто поїхав до Росії, зможуть повернутися до Олешок лише залишившись на російській стороні. По-третє, за словами Молена, сцени радості евакуйованих і теплий прийом підкреслюють очевидне: «Ці люди були звільнені не Росією, а Україною». Це дозволяє краще уявити, в яких умовах живуть жителі Бердянська, Мелітополя, Токмака й інших окупованих міст Півдня.

Однак, на думку аналітика, після цього слід очікувати повернення масованих ударів з обох сторін. Росіяни скористалися останніми днями, щоб накопити боєприпаси і готуються до масштабного обстрілу Херсона. Водночас українська армія тепер зможе завдавати ударів по Олешках з меншими побоюваннями за мирне населення, оскільки частина жителів покинула місто (From-UA).

Тож поки одні експерти говорять про успіх, інші експерти нагадують: РФ використала режим тиші для посилення своїх військових позицій. Безумовно так, є інший бік. Попри гуманітарний успіх, військові аналітики та державні органи застерігають від надмірного оптимізму. Подія чітко підкреслила

загрози, які супроводжуватимуть будь-які майбутні спроби укласти ширше перемир'я.

Уже наступного дня після завершення режиму тиші Генштаб ЗСУ повідомив, що українські війська дотримувалися домовленостей, а російські «використали гуманітарну паузу для облаштування своїх позицій». За даними Генштабу, росіяни провели ротацію підрозділів, укріпили позиції, розширили антидронові засоби на дорогах і підвезли боєприпаси (Укрінформ).

«Я певен, і українська влада, і міжнародні посередники розуміли, що Росія може скористатися паузою саме так. Але рішення дати людям змогу виїхати було правильним», – заявив народний депутат від «Європейської солідарності» Володимир В'ятрович. Урок з цієї історії, на його думку, у тому, що «так само Росія «дотримуватиметься» зобов'язань, якщо українські війська відійдуть із Донеччини: використає поступку, щоб посилити позиції для наступного наступу й далі нищити Україну» (Deutsche Welle).

Військовий експерт Роман Світан також заявив, що евакуація цивільних з окупованих Олешків була використана росіянами для нарощування окупаційного угруповання в цьому районі. За його словами, раніше російські підрозділи не могли масово наближатися до берегової лінії Дніпра у цьому районі через вогневий контроль ЗСУ. Для зміни ситуації окупанти, за його оцінкою, штучно створили нестерпні умови для місцевих жителів, а паралельно розгорнули інформаційну кампанію щоб привернути увагу міжнародної спільноти. Створену гуманітарну проблему Росія використала для політичного тиску на Захід, зокрема команду Дональда Трампа. У результаті під приводом евакуації цивільних Україну нібито попросили забезпечити тимчасову зону безпеки та припинити обстріли російських позицій. За його словами, російські війська проводять ротацію, перекидають особовий склад, техніку та боєприпаси. На берегову лінію вже вивели реактивні системи залпового вогню, а також облаштовують укріплення для захисту від українських безпілотників і польові склади. Наступним етапом, на думку Світана, може стати спроба форсування Дніпра (УНІАН).

Проте голова Центру аналізу та стратегій, політолог Ігор Чаленко застерігає від того, щоб через дії Росії відмовлятися від гуманітарних кроків. «Я не вважаю, що ми маємо зараз хейтити саму гуманітарну місію в Олешках. Зрозуміло, що росіяни на окупованій ними території використали режим тиші для ротації, підвезення боєприпасів, відновлення артилерійських позицій», – сказав він. Україні, за його словами, варто максимально підсвічувати такі факти, а на технічному рівні опрацьовувати додаткові умови майбутніх режимів тиші, тобто конкретні кроки, до яких сторонам заборонено вдаватися (Deutsche Welle).

Крім цього політичний експерт Володимир Горковенко вважає, що п'ятиденний режим припинення вогню міг стати для Кремля способом продемонструвати готовність до домовленостей і спробувати повернутися до міжнародних переговорів на рівних умовах. Водночас Росія могла використати паузу для перегрупування військ, а перспективи тривалого перемир'я залишаються невизначеними.

За його словами, одним із завдань Кремля могло бути створення враження конструктивної позиції Росії через контакти з Меланією Трамп. Такий розвиток подій також міг би бути вигідним американській адміністрації напередодні проміжних виборів у США. Утім, експерт вважає, що наразі підстав очікувати реального перемир'я немає, оскільки, за його оцінкою, Володимир Путін не зацікавлений у припиненні війни (Патріоти України).

Водночас доктор політичних наук, експерт аналітичного центру «Об'єднана Україна» Ігор Петренко заявив, що гуманітарна місія в Олешках не стала доказом готовності Москви до миру.

На його думку, Олешки довели одне: з Росією можна домовитися, коли предмет вузький, строк короткий, а порушення видно одразу. Шість діб тиші на ділянці фронту, і тиша трималася. Автобуси, швидкі, узгоджені обома сторонами списки. Канал омбудсменів Лубінця й Лантратової, відпрацьований на обмінах, витримав навантаження. А домовленість, погоджена через

Меланію Трамп, мала свідка, перед яким Кремлю зривати її було невигідно (МИ-Україна).

Військовий експерт Дмитро Снєгирьов звертає увагу, що сам характер перебування українського омбудсмана Дмитра Лубінця на території країни-окупанта під час евакуації з Олешок, має потенційні ризики легітимізації ворожих наративів і політичного шантажу. 1 листопада 2026 року Юрій Ушаков заявив, що Путін готовий відповісти на телефонний дзвінок Зеленського, якщо такий запит надійде з Києва, оскільки очільник Кремля нібито «жодного разу не відмовлявся від розмов».

Запрошення Зеленського до столиці країни-агресора – це намагання Кремля продемонструвати Заходу фіктивну «відкритість до миру», паралельно висуваючи неприйнятні для України ультиматуми про капітуляцію та обмеження суверенітету.

На тлі евакуації мешканців Олешок транзитом через територію країни-окупанта і надання гарантій безпеки Лубінцю, відмова українського президента від зустрічі з російським диктатором у Москві може буде використана російськими спецслужбами для проведення ІПСО щодо небажання Зеленського сідати за стіл переговорів. Експерт наголосив, що країна-окупант намагається використати евакуацію для демонстрації своєї готовності до переговорів перед міжнародними партнерами, насамперед Сполученими Штатами (Фокус).

У перспективі щодо подальших гуманітарних операцій – і Лубінець, і навіть росіянка Лантратова, закликали Першу леді США сприяти таким місіям і надалі. У Меланії просять допомогти в організації регулярних гуманітарних місій (щонайменше щомісячних) для доставки допомоги та евакуації мирних мешканців із прифронтових і окупованих населених пунктів (зокрема з Олешків на Херсонщині, бо ж там досі залишаються охочі).

Однак Кремль відкинув нові перемир’я за прикладом Олешків. Речник російського диктатора Дмитро Пєсков цю евакуацію назвав «винятком» та заявив, що гуманітарна операція в Олешках пройшла успішно, але планів щодо

аналогічних дій немає. «Планів та ініціатив, аналогічних цій гуманітарній операції, наразі немає, однак у кожному випадку інтереси громадян будуть на першому місці», – додав Пєсков (Цензор.НЕТ).

Можливо, гуманітарні місії відновляться за сприяння США. До того ж, 10 – 11 листопада в Абу-Дабі має пройти черговий раунд перемовин за участі України, Росії та США на рівні робочих груп. Можливо, успіх Олешок створить сприятливу психологічну атмосферу для подальших розмов, але навряд чи призведе до всеохопного миру у нетривалій перспективі. Росія все ще не відмовилася від своєї мети – окупації всієї країни. В Олешках все ще панує холод і голод, спричинений саме окупацією і агресією РФ (24 Канал).

Отже, гуманітарна місія в Олешках засвідчила, що навіть за відсутності повноцінного політичного діалогу між Україною та Росією можуть створюватися обмежені механізми взаємодії для порятунку цивільного населення. Проте крізь призму великих мирних переговорів цей кейс слугує як надією, так і попередженням: локальне перемир’я може стати першим кроком до стабілізації лише за умови жорсткого міжнародного моніторингу, адже без нього агресор використовує будь-яку тишу для підготовки до нових штурмів.

Водночас ця гуманітарна операція – унікальна у своєму роді. Гуманітарна місія в Олешках призвела до першого масштабного «режиму тиші» для цивільних з 2022 року. Раніше Росія системно зривала та обстрілювала будь-які гуманітарні коридори до і після початку повномасштабного вторгнення. Олешки стали першим випадком, коли сторони не просто погодили, а й повністю витримали 140 годин абсолютного припинення вогню. Невідомо, як розгортатимуться події надалі, але одне можна стверджувати напевне: українці роблять унікальні для світової історії речі для того, аби повертати своїх додому (24 Канал).